

פרשת תרומה

1 (ב) ויקחו לי תרומה בתנא דבי אליהו: "כשאמרו ישראל 'נעשה ונשמע' מיד אמר להם 'ויקחו לי תרומה'. ונראה לבאר הענין דהנה יש לדקדק בלשון הפסוק, שהיה צריך לומר 'ויתנו לי תרומה'. ובהקדים עוד לזה מה שכתוב במגיד להבית יוסף ז"ל: על פי סוד "כל איש אשר ידבנו לבו" שהיה צריך דוקא בנדבות הלב שלא יהיו נוגשים ותובעים כלל. ולמה עשה ד' ככה שתהיה הצדקה הראשונה שנתנו ישראל דוקא מנדבת הלב ולא ע"י תביעה כלל? ולכאורה האדם ראוי להרגילו בצדקה ו"כופים על הצדקה".

אמנם תכלית הצדקה היא בשנים: האחד הוא להיות להועיל להעני. העני החסר כל, ראוי לרחם עליו למלאות מחסורו. השני הוא שהנותן יוציא מהכח אל הפועל מידת הטוב לעשות טוב וחסד, ובה הוא משלים נפשו. והנה לגבי הקב"ה דואי עיקר תכלית הצדקה הוא להשלים נפש הנותן בהיותו אווז במדה טובה הכוללת כל המדות הטובות היא מידת החסד והרחמים. ונפקא מינה בין שתי התכליות, שלענין הטבת מצב העני תלוי עיקר הדבר בהנתינה לידו

2 שתבא הצדקה לידו, אך השי"ת נתן סגולה בצדקה להשלים את נפש הנותן, מצד זה יהיה עיקר התכלית הלקיחה מהנותן, שמה שנותן ממונו ומחסרו מקנינו לשם הצדקה, בזה הוא משלים את נפשו, על זה אמרו חז"ל בשבת: "מאי טעמא פשוטה כרעיה דגימ"ל לגבי דל"ת שכן דרכו של גומל חסדים לרוץ אחר דלים", כונתם ז"ל להורות שתכלית הצדקה הנרמזת בבריאת העולם, שהיא חוק מחוקי הבריאה היא רק למלאות את חסרון הנותן. כי השי"ת ברא את הבריאה על תכלית השלמות ואם היתה הכונה במדת הצדקה להשלים את חסרון העניים, כבר יש לפניו יתברך עצות שלא יצטרך לפעולות בני אדם בזה, אבל עיקר התכלית היא כדי להשלים את הנותנים, אם כן צריך שירדוף הנותן אחר המקבל מאחר שהוא צריך להשלמתו. על כן בסדר האותיות שבהם נברא העולם רמז הקב"ה מגימ"ל דל"ת, גמול דלים, ופשוטה כרעיה דגימ"ל לגבי דל"ת לומר שהוא צריך לרדוף אחר הדלים כדי להשלים חסרונו.

3 ושכנת בתוכם אור השכינה הוא כנסת ישראל⁷⁶ האידאל הישראלי השורה באומה כולה, העושה אותה לחטיבה אחת⁷⁷ בכל דורותיה. כשהאורה הגדולה הזאת מתגלה בארץ, מתגלם בחיים המעשיים והשכליים, הכל מתברך. הנשמות הגנוזות בחביון-מעלה מוסיפות אורה ותענוג, וכל נפש חיה מתעלה, העולם ומלאו מתרומם, הטללים אוצרים בקרבם שפעת ברכה, רוחות וגשמים כוללים בתוכם מניות חיים ועז, כל חי רוחני עליון ותחתון מתעדן, ומתמלא הגיון של שירה וחדות נועמים, הכל עלו שמח ומרגן, מפני שכנסת ישראל נחתת לאשראה בארעא. האידאל הלאמי הנצחי, מהוד מקורו האלהי, השוכן בישראל, המקושר עם נשמתם המצחצחה, דופק ופועם, ומכה גלים בים החיים, הכל מתברך, הכל מתנשא, "ברוך ד' אלהי ישראל מן העולם ועד העולם"⁷⁸. "שמחו בד' וגילו צדיקים והרנינו כל ישרי לב"⁷⁹. אורות, קמ.

1 פרק יז. 2 שמות כד. 3 מגיד משרים פרשת תרומה. 4 בבא בתרא ח ב. 5 קד א.

5 און העדת בקדש הקדשים הני כ"ד דתעניתא כנגד מי? כנגד כ"ד רננות שאמר שלמה כשהכניס ארון לבית קדש הקדשים.¹¹³ העבודה צריכה להבנות דוקא על פי התורה ואין שכל האדם מגיע עד עומק פרטי העבודה. וזה היה רמז חיבור הארון עם בית קודש הקדשים. קדש הקדשים מקום יסוד עבודת ישראל, שמה צריך להיות הארון שהוא יסוד תורת ישראל. והטעם כי החילופים רבים בפרטי העבודה, ואי אפשר להשיג הכל בשכל אנושי כי אם בהופעה אלהית. ועד על החילופים שבמצב האדם הוא הזמן המתחלף בעניניו וגוניו, המחזה הקרוב הוא היום בכ"ד שעותיו, שבכל שעה עלול האדם למצב אחר שצריך הנהגה וסדר אחר. והוא הדין לכל פרטי החילופים שעל כן צריך שתהיה עבודתו הכל על פי התורה. על כן ביומא דתעניתא, שהוא עת תשובה ושיפור המעשים, צריך ביחוד אזהרה זו שיהיה כלל התיקון דוקא על פי התורה ולא מעצת השכל אפילו כשירצה בהכנעה.

6 (כד) ארון העדת בקדש הקדשים העבודה בכללה, עבודת ד' המעשית היא בנוייה על פי אותם הכחות האנושיים שעל ידם הוא מקבל את האור האלהי בנפשו. על כן הרבה דברים מעבודה פונים אל הרגש כמו שיסוד התפילה בנוי על הרגש, על כן בכלל נקרא בית המקדש בית תפילה.¹¹¹ אבל לא תחשוב שהרגש לבדו הוא הפועל, לא, כי אם הרגש עצמו הוא מונהג על פי העומק השכלי שמחייב כך שיהיה הרגש פונה למטרתו באלו הדרכים. על כן היתה השלמה הדרושה לקדושת בית המקדש ע"י הכנסת הארון, ארון הברית¹¹², ששם יסוד התורה שהיא האורה השכלית לכל העולם כולו, שיהיה נכנס בבית קודש הקדשים, מקום מרכז קדושת העבודה שהיא יסוד השלמת הרגש בתכלית רוממותו.

4 (א) וידבר ה' בפרשתנו מתחדש דבר חדש: "ושכנתי בתוכם". מתוך יציאת מצרים ו"אשר בחר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו" מתגלה קונטקט אלוהי: "ושכנתי בתוכם". "חיי עולם נטע בתוכנו. רבנו-של-עולם שוכן בתוך נשמת האומה, בתוך כל כללי-ישראל, בתוך כללות "עמך בית ישראל", ומתוך-כך בתוך כל אחד ואחד מאיתנו. לעומת שני הדברים הראשונים, שבשלישיה הנוראה הזאת, שהם מעשים שהיו, הדבר השלישי אינו מעשה שהיה אלא עובדה נצחית הקיימת לעולמי עולמים. "ושכנתי בתוכם" - זה אנחנו. זה הזהוי של קודשא בריך הוא ישאל ואורייתא חד הוא. יש ללמוד דבר זה ולחיות אותו. "ושכנתי בתוכם" אינו מעשה שהיה, אלא מעשה שהוה, מעשה שהיה - הוה - ויהיה, ונמשך גם עכשיו ברגע זה. זאת שייכות ודבקות נצחית. "ושכנתי בתוך בני ישראל ולא אעזב את עמי" לעולם!

שיחות הרצ"ה שמות, 283-284. 1 זהר, ג. עא. 2 מלכים א, יג.

7 (ז) ועשו ארון הפנים, הנשמה, העיקר של בית-המקדש, הוא הארון. "ארון העדת". הוא קודש-הקדשים, המת, הלב, חיי-החיים של בית-המקדש. מתוך הפנים-פנימיות הזאת נמשכים שפע אור וקדושת חיים לכל המדינה כולה, לכל העם כולו ולכל העולם כולו. מן הארון נמשך שפע אל השולחן והמנורה, שהם שני צדדים של החיים כולם! הגשמיות והרוחניות, כדברי הכוזרי. המנורה ענינה אור, אור התורה, אור השכל, אור הדעת, תרבות וחכמה.

8 השולחן ענינו לחם וכלכלה. שני הצינורות האלה של כל החיים וכל סדרי העבודה, נמשכים מ"נתנת אל הארון את העדת אשר אתן אליך". מתוך יסוד החיים בקודש-הקדשים, האדם עובד בחלק השני של בית-המקדש: "והבדילה הפרכת לכם בין הקדש ובין קדש הקדשים"¹⁰. הבדילה אבל לא הפרידה. מתוך אור התורה המקריין מעבר לפרכות: "הרוצה שיחכים - ידרים, ושיעשיר יצפיץ"¹¹. שיחות הרצ"ה שמות, 271.

7 שמות כה, כב. 9 שמות כה, טז. 10 שם כו, לג. 11 בבא בתרא כה ב.

9
ושכנתי בתונם אמר רבי אלעזר: כל אדם שיש בו דעה כאלו נבנה בית המקדש בימיו, דעה נתנה בין שתי אותיות⁸⁰, בית המקדש ניתן בין שתי אותיות^{81, 82} גדר הדעה האמיתית הוא להשתכל איך לכוון את כל מעשיו וציורי רגשותיו על פי השכל והשלמות האמיתית שהוא רצון השם יתברך. והנה הדברים שמבלבלים את פחותי הדעה הוא מפני שחפצים הם לדון כל דבר רק על פי משפט השכל, והם אינם יודעים שהשכל אינו כי אם כח אחד מכחות המציאות שמצוי בנפש האדם. אבל עם השכל כבר יש לו מדות רבות וציורים והרגשות שצריך שכפי מה שכלם יחד משיגים יתפעלו ללכת בדרך טובה ושלמה, ושכלול כל ההשלמה הזאת בא רק ע"י שלימות התורה כולה וכל דרכי האמונה. והנה בית המקדש נקרא נוי של עולם, הנוי הוא שלימות הציור, להורות שכדי שישתלם העולם בכח המדמה שהוא אב לכל הפעולות וממנו

10
יצר כל המעשים. על כן בהיות בית המקדש בעולם, באה שלימות גדולה לכח הציור האנושי וממנו מתישרים המעשים והתכונות. ויושר המעשים שבא מצד שלימות הציור נערך בערך כפול, מצד עצם הציור והמדמה כפי כח קיבולו של האדם, ומצד ההכנות על זה בפועל שנעשו מיד השם יתברך יען כי המדמה גם הוא נברא בחכמתו יתברך לכונת השלימות. על כן מי שיש בו דעה, ויודע להביא גם ציורו ודמיונו בחוג השכל והשלמות ולהשכיל ערכם, הוא כאילו נבנה בית המקדש בימיו, שבחכמתו מביא לעצמו ולזולתו קצת מתכלית תכונת בית המקדש במציאות, והוא בנוי על ההכרה הכפולה, שיכיר כי לא תהו המה ציורי הלב, אף שהמה הבל מצד האדם החושב אבל מצד כי ד' כוננם בכחם, ולא תהו בראם, על כן גם ההליכות שצריכות לקשרם לשלימות כולם מקודשות הנה בקדושת האמת.

11
(יח) ועשית שנים נרבים זהב הנונו מוזהרים לנהל את רגשות הנפש ופתוח חושי היופי על פי מתג השכל האלהי, ולפי רוב השליטה השכלית כן יגדל גם כן שימוש היופי, עד שבית המקדש ששם הוא המכון לאור השכל הטהור והשם יאמר בו בכתבו⁸⁴, הוא גם כן נוי של עולם⁸⁵. ופרצוף אדם שאסור לעשות אפילו לנו⁸⁶, כאשר כך יאתה לנו, להגביל גם כן רגש היופי על פי משפט השכל ולא לתן לו כל שולטנו, כי רבים המה הרוגיו. אמנם זהו רק בגבולים, אבל במקום המקדש, בקדש הקדשים, שמה מצווים אנחנו להעמיד את הכרובים, שפני אדם להם, ברב כשרון, כי ראוי לתן ליופי חלקו כפי ערך הגברת השכל עליו, שאז יתנהל במשרים לאושר האדם והצלחו האמתית. ומה רבו העמים שהשתכרו ממה שהוא יפה ללב וטוב לעינים ואבדו את עולמם. אמנם אנחנו עינינו אל ד' אלהינו שמשמי קדשו עינינו, והיו עיני ולבי שם כל הימים⁸⁷, על מקום מקדשינו שהוא נוי של עולם, שמשם יצאה האורה, שנאמר "והנה כבוד אלהי ישראל בא דרך הקדים וקולו כקול מים רבים והארץ האירה מכבודו"⁸⁸, אשר בנינו כנטיעים מגודלים בנעוריהם, בנותינו כזויות מחוטבות תבנית היכל. מזוינו מלאים מפיקים מזן אל זן, צאנינו מאלופות מרובבות בחוצותינו, אלופינו מסובלים אין פרץ ואין יוצאת ואין צוחה ברחובותינו, אשרי העם שככה לו אשרי העם שד' אלהיו⁸⁹.

80 כי אל דעות ה'. 81 פעלת ה' מקדש ה'. 82 ברכות לג א.

אורות התחיה - בין ה'

12
כשאנו מקימים עתה מצות תרומה ומעשר, גם בשעה שאין לנו כל היסודות הממשיים שמצות אלו בנויות עליהן, "לא כהן בעבודתו ולא לוי בדוכנו", הנה החזיון מתיצב לפנינו והננו מתמלאים רוח שירה רוממה בתעופת נשרים. לעומת האורה של הימים המאושרים המחכים לאומתנו על אדמתנו הברוכה. הנה המקדש על מכוננו לגאון ולכבוד לכל הגוים והממלכות. והנה אנו נושאים ברנה אלומות ארץ חמדתנו. באים ברוח מלא חפשי אמתי ובטחה טהורה אל הגרן והיקב המלאים בר ויין ולבנו שמה על טוב ארץ חמדה. והנה לפנינו מופיעים כהנים אנשי קדש משרתי מקדש ד' אלהי ישראל, לבם מלא אהבה וחסד, רוח הקדש שפוף על פניהם, וזוכרים אנו את כל רוממות רגשי הקדש אשר מלאנו בעת ראינו את פניהם בעלותנו לרגל, בראותנו אותם בעמדם לשרת בתוך מקדשנו גאון עוזנו ומחמד עינינו. כמה נהדרים ונעימים הם לנו, ועתה הנה גרננו המלא ברכת ד' מארץ חמדה זאת אשר הנחלנו מאבותינו, וחלקי האנשים הללו, אנשי הרוח, אתנו הם. מאושרים אנו לתן להם את תרומתם בשמחה. מוצאים אנחנו בקרבנו רגש מרומם ועולים יחד עם התרומה אל אותו הגבה הרוחני ששם אנשי קדש הללו מתעלים, ונפשנו רוויה ממגד שמים. והנה הלויים, אלה הטובים והענוגים אשר לקחו לבבנו בנועם זמרתם בקדש בהתקדש חג, כאשר עלינו לראות בהדרת כבוד מקדש אל בירושלים לראות את פני האדון ד' אלהי ישראל. פניהם הצוהלים ועדינים מזכירים לנו את זמרתם קדש, ואנחנו מתעדינים בנחלי עדינים רחנניים ונותנים להם בלב מלא שמחה ואושר את חלקם את המעשר. עוד נתראה בהר ד' במועד הקרוב, ומה ירהב לבבנו לראות אלה כהני ד' ולוייו בעבודת קדשם ובשירת עוזם. אשרי העם שככה לו אשרי העם שד' אלהיו.

84 יומא טו ב. 85 זבחים נד ב. 86 רמב"ם הלכות ע"ז ג'.
87 מלכים א, ט. ג. 88 יחזקאל מג, ב. 89 תהילים קמד, יב"ט.

שמונה קבצים - א'

13
האומה חיה, ומקדשה בתוכה על אדמתה. גרעני התשוקה אל השלמתה של האומה בתכונתה הרוחנית, הולכים הם ועושים את פירותיהם על תלמי הלב. הם הולכים ורבים, משתרגים עם כל המון הרעיונות הטובים המתייחדים לתכונה המרכזית הזאת, וכנסת ישראל נבנית ברוח בנין איתן ככחה לאלהים, אשר יתן לה עצמה, מצד ההוד הנצחי האצור בסגולת מאוייה, יותר מהמון בנינים חמריים ומוסדות לאומיים של חול, המאמצים כח כל לאום אשר רק על בשרו וחילו הגשמי יחיה. אהבת אלהים התמימה והנשאה, מתעוררת ומתייצבת חיה, בעז גדול, בנשמת האומה, על ידי זכרונותיה מימי קדם, בהיות נר אלהים תמים עמדה. והאידיאליות של זכר נשגב זה, דולה ממעמקים כל רעיון נחמד, וכל משאת נפש כבירה וקדושה, ומצגת לעיני האומה בכללה את ערכה האלהי הגדול, שממלא הוד והדר את כל חדרי לב של כל יחיד בנייה.

קמד. בית המקדש, בתור מרכז הרוחני של האומה, ומקור החיים הרוחניים של כל יחיד ממנה, מצד החזיון המורגש המרהיב עין ביפיו ומנשא את הרעיון בעוזו אימון, צריך הוא להבנות ברוח בכל יום אצל כל יחיד מישראל, כדי להשיא את נפשו במלא חיה בתוכיות האומה במצבה השלם. אז ישובו להיחיד כחותיו הנפשיים הרעננים, שחיי האמונה, וחום ההרגש ואורו, פורחים בהם בפרחי חמד, של שלל צבעים נחמדים למאד. תעודה זו מתכוננת בפועל על ידי סדר היום של הקרבות הנאמרות לפני התפילה. פרשת הכיור, התמיד, הקטורת, זורעים הם את הגודל האלהי שבבית הגדול והקדוש במעמקי הנשמה, קרוב למדת השיגוב שהיתה לכל יחיד בעת היות